

Josefina Caball

Permeteu-me que comenci amb un breu apunt biogràfic de l'autora per situar l'obra. Alice Walker va néixer al si d'una família nombrosa de masovers, a Eatonton, un poble de l'estat de Geòrgia l'any 1944, és a dir, encara no vuitanta anys després que la llei d'emancipació dels esclaus entrés en vigor; per tant, va conèixer de primera mà la segregació a les escoles. Quan era petita va perdre un ull per un accident, i la seva mare, pensant que li aniria més bé escriure que no pas fer feines de casa i al camp, li va donar una màquina d'escriure. Per les seves aptituds amb la llengua i les lletres, en general, va guanyar una beca per estudiar durant dos anys a l'Spelman College, a Atlanta, que era un College d'arts liberals per a dones negres; després va estudiar al Sarah Lawrence College, a l'estat de Nova York, on es va llicenciar. Acabada la llicenciatura, va anar a Mississipi, on va participar en el Moviment pels Drets Civils. Va començar a dedicar-se a la docència, alhora que escrivia, principalment, poesia i assaig. Al final dels setanta se'n va anar a viure al nord de Califòrnia, on va escriure la novel·la *The Color Purple*, el 1982, en la qual explora no tant el tema del racisme, com el de la sexualitat, gènere i masculisme. Walker ha continuat publicant novel·la, relats i poesia, en què tracta temes relacionats, sobretot, amb gènere i identitat, encara que també amb el racisme.

Quan, fa gairebé quaranta anys, vaig llegir per primera vegada *The Color Purple*, recordo que bona part de les cartes de la protagonista les havia de llegir en veu alta per reconèixer-ne el sentit per mitjà del so de les paraules. Jo havia acabat, feia poc temps, la diplomatura a l'EUTI, Escola Universitària de Traducció i Interpretació, i aquella lectura em va colpir profundament, tant per l'argument com per l'aspecte lingüístic, el qual, vaig pensar aleshores, seria interessant de veure com es podria reflectir en una versió al català. I vet aquí que, al cap de tants anys, en Jordi Rourera, de l'editorial Proa, em va proposar fer-ne una traducció, cosa que vaig acceptar de bon grat, però també, he de dir, amb una certa reserva.

The Color Purple és una novel·la epistolar en què la protagonista, la Celie, una noia de catorze anys que ha anat molt poc temps a escola, primer escriu cartes a Déu per explicar-li tot el que li passa, i més endavant les escriu a la seva germana, la Nettie, que té estudis i que, per circumstàncies diverses, se'n va amb una família de missions a l'Àfrica. Un tret estilístic de l'obra és, precisament, el contrast en la llengua que fan servir una germana i l'altra. La Celie escriu pràcticament tal com parla, en l'anglès oral dels afroamericans dels estats del sud, mentre que la Nettie escriu en anglès estàndard. El *black English* té diverses variants i neix d'incorporar, al llarg del temps, trets sonors i formes sintàctiques de les llengües d'origen dels esclaus. Alguns dels trets sintàctics comuns de les variants són l'absència de verb copulatiu en el present, *She my sister* o *Who you?*; l'ús i aspecte dels temps verbals, com ara *I done buy it*, que equival a *I have bought it*, o l'ús de temps present en frases de passat; l'ús de pronoms en comptes d'adjectius possessius: *me book*; la doble negació, i molts altres trets que fan que aquesta modalitat de l'anglès

tingui una musicalitat especial.

Vam pensar que calia reflectir aquest contrast en la manera d'escriure de les dues germanes, però quin model de llengua ens podia servir? Partir del català que parlen els subsaharians que viuen a les nostres terres ens va semblar que no era una bona via, perquè aquesta immigració és molt més recent, la situació no és la mateixa i els infants de pares subsaharians ja van a escola i aprenen a parlar un català estàndard. Tampoc no ens vam plantejar la possibilitat d'adoptar una variant geogràfica del català, perquè no volíem caure en la caricatura; per tot això, finalment vam optar per basar-nos en trets del català oral comuns a tot el territori de la nostra parla i reflectir-los en l'escriptura. Així doncs, vam recórrer a pleonasmes, repeticions, dislocacions, frases de relatiu no normatives, combinacions de pronoms febles col·loquials, omissions de síl·labes, desviacions fonètiques, formes verbals col·loquials, l'ús de present i passat en narració de fets passats.

Amb tot, no volíem carregar excessivament el text d'assimilacions, eliminacions de vocals i altres trets orals per no fer feixuga la lectura d'una novel·la que, en l'original, es caracteritza per la frescor i naturalitat de la llengua. Així, a tall d'exemple, primer aquest fragment de la pàgina 13 de la traducció queda així:

Primé'm va 'costar el daixonses al maluç i va començar a moure'l amunt i avall. Després em va engrapar les tetes. Encabat va ficà'm el daixonses allà dins. Com que'm feia mal, vai plorar. Ell em va començar a estrènye'm el coll dient: Val més que callis i que t'hi acostumis.

Finalment va quedar així:

Primer em va acostar el daixonses al maluc i va començar a moure'l amunt i avall. Després em va engrapar les tetes. Encabat va ficà'm el daixonses allà dins. Com que em feia mal, vai plorar. Ell em va començar a estrènye'm el coll diguent: Val més que callis i que t'hi acostumis.

La nostra voluntat ha estat, doncs, trobar un equilibri que fes la lectura creïble. D'altra banda, vam dubtar d'incloure-hi algun castellanisme, però vam rebutjar la idea perquè vam pensar que la nostra llengua ja té prou recursos per reflectir tota mena de registres.

Per acabar, diré que estic contenta que aquest clàssic del segle xx, *El color porpra*, formi part del corpus d'obres literàries traduïdes al català.

